

50 TA NEA

ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 22-23 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2023

TOY AHMET ERDI OZTURK

Ζήτημα ζωής ή θανάτου

Οι εκλογές της 14ης Μαΐου στην Τουρκία αποτελούν σημείο καμπής για τη χώρα και, εκτός αυτής, για την ασφάλεια σε Ευρώπη και Μέση Ανατολή. Συμπίπτουν με τα 100 χρόνια από την ίδρυση της κοσμικής δημοκρατίας από τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, ενώ εάν νικήσει ο Ερντογάν θα ενισχυθεί περαιτέρω ώστε να βάλει πιο έντονη τη σφραγίδα του στην πορεία μιας μεγάλης γεωστρατηγικής δύναμης 85 εκατομμυρίων κατοίκων.

Στις 14 Μαΐου, θα διεξαχθούν δύο εκλογές, στις οποίες οι ψηφοφόροι θα επιλέξουν τον νέο τους πρόεδρο και, ταυτόχρονα, τα 600 μέλη του Κοινοβουλίου. Όσον αφορά στις προεδρικές εκλογές, στην περίπτωση που κανείς υποψήφιος δεν συγκεντρώσει τουλάχιστον 50% των ψήφων, τότε θα διεξαχθεί δεύτερος γύρος στις 28 Μαΐου ανάμεσα στους δύο πρώτους. Περίπου 61 εκατομμύρια ψηφοφόροι θα βρεθούν μπροστά στις κάλπες την ημέρα των εκλογών, ενώ υπολογίζεται πως 3 εκατ. ψηφοφόροι του εξωτερικού θα συμμετέχουν στη διαδικασία προκαταβολικά, στο διάστημα μεταξύ 27 Απριλίου και 9 Μαΐου.

Μετά από δύο δεκαετίες στην εξουσία, ο Ερντογάν βρίσκεται αντιμέτωπος με μια συντονισμένη πρόκληση. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι ο βασικός του αντίπαλος, Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου, επικεφαλής του CHP, πρώην λογιστής και γραφειοκράτης επί πολλά χρόνια, διατηρεί ένα ελαφρύ προβάδισμα. Σύμφωνα με μια εταιρεία ερευνών Metropoll, που ανήκει στις πιο γνωστές, μπορούμε να προβλέψουμε ότι θα έχουμε μεγάλη προσέλευση στις εκλογές της 14ης Μαΐου. Καθώς απομένει ένας μήνας, το 84% των ψηφοφόρων δηλώνουν ότι θα ψηφίσουν σίγουρα, ενώ το 11% δηλώνει ότι αυτό είναι το πιο πιθανό. Όταν σε αυτούς προστεθεί και το 2% που δηλώνουν ότι είναι πιθανό να κάνουν το ίδιο, φαίνεται πως το 97% του εκλογικού σώματος είναι αποφασισμένο να ψηφίσει. Η τάση αυτή δε ενισχύεται από την έντονη πολιτική αντιπαράθεση ανάμεσα στην κυβέρνηση και την αντιπολίτευση, το περιβάλλον πόλωσης και τον χαρακτηρισμό των εκλογών ως ζήτηματος ζωής ή θανάτου για τα πολιτικά στρατόπεδα. Έτσι, φαίνεται πως θα γίνουμε μάρτυρες μιας συμμετοχής-ρεκόρ στις 14 Μαΐου.

Το ισχύον σύστημα καθιστά την εκλογή πρόεδρου, ο οποίος διαθέτει εκτελεστικές εξουσίες, εξαιρετικά σημαντική. Η πραγματική αντιπαράθεση ανάμεσα στους ηγέτες διεξάγεται στο πλαίσιο των προεδρικών εκλογών. Οι υποψήφιοι έχουν επισήμως ανακοινωθεί και εγκριθεί και είναι τέσσερις. Η μεγάλη αναμέτρηση αναμένεται ότι θα αφορά τους υποψηφίους της Λαϊκής Συμμαχίας και της Εθνικής Συμμαχίας, Ερντογάν και Κιλιτσντάρογλου αντίστοιχα. Παρ' όλα αυτά, η παρουσία του Μουκαρέμ Ιντζέ και του Σινάν Ογκάν θα κρίνει εάν οι εκλογές ολοκληρωθούν στον πρώτο γύρο ή θα χρειαστεί και δεύτερος. Με τέσσερις υποψηφίους, ουδείς εξ' αυτών φτάνει το απαιτούμενο 50% συν ένα για να εκλεγεί από την πρώτη Κυριακή. Τη στιγμή που ο Κιλιτσντάρογλου συγκεντρώνει 43%, ο Ερντογάν φτάνει στο 41%. Ο Ιντζέ, από την πλευρά του, βρίσκεται στο 5% και ο Ογκάν στο 2%. Το 9% του εκλογικού σώματος δηλώνει αναποφάσιστο ή αρνείται να εκδηλώσει τις προθέσεις του. Ο Κιλιτσντάρογλου είναι, λοιπόν, λίγο μπροστά, όμως δεν πρέπει να λησμονείται πως ο Ερντογάν διατηρεί το πλεονέκτημα του ελέγχου της κυβέρνησης και των μέτρων.

Ολα τα παραπάνω σημαίνουν ότι η Τουρκία βρίσκεται αντιμέτωπη με εκλογικά αποτελέσματα που θα αποτυπώνουν οριακές διαφορές. Και αυτή δεν είναι μια συνθηματική αναμέτρηση, είναι εκλογές ζωής ή θανάτου για την Τουρκία.

Ο Αχμέτ Ερντί Εζτούρκ είναι αναπληρωτής καθηγητής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων στο London Metropolitan University και ερευνητής Εξωτερικού στο Πρόγραμμα Τουρκίας του ENIAMED

Η ώρα της αλήθειας πλησιάζει

Καθώς οι περισσότερες δημοσκοπήσεις στην Τουρκία εμφανίζουν Ερντογάν και Κιλιτσντάρογλου να δίνουν μάχη στήθος με στήθος, οι πάνω από 15 εκατ. Κούρδοι είναι η «δεξαμενή» ψήφων στην οποία ελπίζουν κυβέρνηση και αντιπολίτευση

TOY ΠΙΝΑΡΟΥ ΠΑΛΓΟΠΟΥΛΟΥ

Το βράδυ της 14ης Μαΐου θα γνωρίζουμε τη σύνθεση της νέας 600μελούς τουρκικής Βουλής και τους πολιτικούς συσχετισμούς εντός της. Όλα δείχνουν, ωστόσο, ότι θα χρειαστεί αναμονή άλλων δύο εβδομάδων, δηλαδή ως τον δεύτερο γύρο της 28ης Μαΐου, προκειμένου να γίνει γνωστό το αποτέλεσμα της πιο καθοριστικής από τις δύο αναμετρήσεις. Αυτής που θα κρίνει ποιος θα είναι ο πρόεδρος της Τουρκίας για την επόμενη πεντα-

τία - ο Ταγίπ Ερντογάν ή ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου. Κι αυτό διότι είναι γνωστό ότι μετά τη συνταγματική μεταρρύθμιση του 2017 σχεδόν όλα τα σημαντικά ζητήματα - από τον οχμητισμό της κυβέρνησης μέχρι τον καθορισμό της οικονομικής πολιτικής - περνούν από τα χέρια του προέδρου.

Η αλήθεια είναι ότι οι (αμφιβόλου ποιότητας και αξιοπιστίας) δημοσκοπήσεις, τουλάχιστον όσες γίνονται στο ευρύ κοινό, δεν βοηθούν να ξεκαθαρίσει το τοπίο. Τα ευρήματά τους, άλλωστε, αποτυπώνουν διαφορές, συνθήες, υπέρ της νυν αντιπολίτευσης, οι οποίες κινούνται στα όρια του στατιστικού σφάλματος. Ο Κιλιτσντάρογλου εμφανίζεται να προηγείται οριακά του Ερντογάν, με ποσοστό

λίγο πάνω από το 42% έναντι 41% του αντιπάλου του, ενώ ο συνισπότης του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) και του εθνικιστικού-ακροδεξιού ΜHP του Ντεβλέτ Μπακτασέλι - παρά τις σημαντικές απώλειες (της τάξης του 10%) που καταγράφει έναντι των εκλογών του 2018 - είναι πρακτικά ισόπαλος με τη συμμαχία των «6».

Σε αυτό το φόντο, είναι λογικά τα βλέμματα να πέφτουν σε εκείνους τους παράγοντες που μπορεί να αποδειχθούν καθοριστικοί για την έκβαση της διπλής αναμέτρησης. Όσον αφορά τον νέο πρόεδρο, ρόλο-κλειδί φαίνεται πως θα έχει ο Μουκαρέμ Ιντζέ, μέχρι το 2021 και επί πολλά χρόνια συνοδοιπόρος του Κιλιτσντάρογλου στο CHP και νυν ηγέτης του Κομματος της Πατρί-

REUTERS/GETTY IMAGES

Εκλογικές συμμαχίες

Ενώ απομένει λιγότερο από ένας μήνας μέχρι τις τουρκικές προεδρικές και βουλευτικές εκλογές, διεξάγεται ένας σύνθετος προεκλογικός αγώνας. Από τη μια οι υποψήφιοι για τις προεδρικές εκλογές εντείνουν την εκστρατεία τους. Ενώ ο υποψήφιος του συνασπισμού της αντιπολίτευσης Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου φέρεται να προηγείται με βραχεία κεφαλή του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, προκαλεί το ενδιαφέρον και η επίδοξη των άλλων δύο υποψηφίων, Μουκαρέμ Ιντζέ και Σινάν Ογκάν. Ιδίως η υποψηφιότητα Ιντζέ φαίνεται να προσελκύει υπολογισμό υποστήριξη από ψηφοφόρους που ανήκουν ιδεολογικά στον συνασπισμό της αντιπολίτευσης και

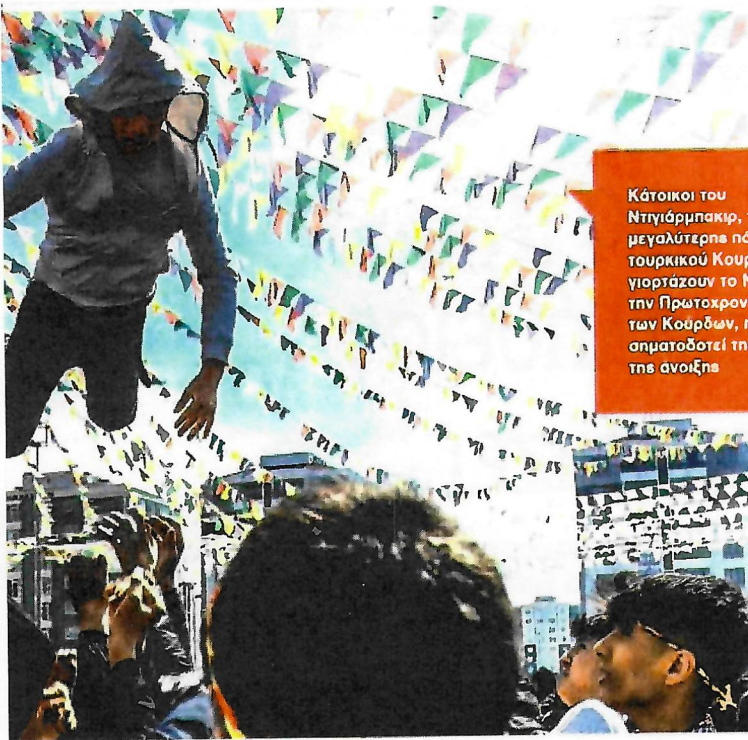
TOY ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

δυσχεραίνει έτσι την πιθανότητα επικρατίσως Κιλιτσντάρογλου από τον πρώτο γύρο.

Από την άλλη οι βουλευτικές εκλογές εξελίσσονται σε γρήφο. Δεδομένης της υπάρξεως ορίου 7% για την είσοδο κομμάτων στη Βουλή, ο οχμητισμός κοινών πολικομαρτυικών ψηφοδελτίων αναδείχθηκε ως ορθολογική λύση τόσο για τα κόμματα των οποίων η δημοσκοπική επιρροή

υπολείπετο του ορίου, όσο και για τα μείζονα κόμματα της Βουλής τα οποία ενδιαφέρονταν να μεγιστοποιήσουν την επιρροή τους στο νέο Κοινοβούλιο ή και να επικρατήσουν στις βουλευτικές εκλογές μέσω εκλογικών συμμαχιών. Η συμφωνία σε κοινά ψηφοδέλτια αποδείχθηκε κάθε άλλο παρά εύκολη υπόθεση για τους τρεις μείζονες συνασπισμούς. Η συμμαχία των δύο μείζονων κομμάτων του κυβερνητικού συνασπισμού του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) και του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσεως (MHP) να καταλήξουν σε κοινό ψηφοδέλτιο προξένησε έκπληξη, καθώς οι μικρότεροι εταίροι του κυβερνητικού συνασπισμού βρήκαν τη θέση τους στα ψηφοδέλτια του AKP. Οι διαπραγματεύσεις εντός του συνασπισμού της μείζονος αντιπολίτευσης οδή-

Ο Αχμέτ Ερντί Εζτούρκ είναι αναπληρωτής καθηγητής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων στο London Metropolitan University και ερευνητής Εξωτερικού στο Πρόγραμμα Τουρκίας του ENIAMED

Κάτοικοι του Ντιγιάρμακιρ, της μεγαλύτερης πόλης του τουρκικού Κουρδιστάν, γιορτάζουν το Νεβρόζ, την Πρωτοκρονία των Κούρδων, που σηματοδοτεί την άφιξη της άνοιξης

δας, ο οποίος κατηγορείται από την αντιπολίτευση ότι με την απόφασή του να κατέβει αυτόνομα της στερει τη νίκη από την πρώτη Κυριακή. Αν και αρκετοί θεωρούν βέβαιο ότι οι ψηφοφόροι του στον δεύτερο γύρο δεν θα στηρίξουν τον Ερντογάν, αυτό δεν είναι δεδομένο, ειδικά όσο ο ίδιος δεν ανοίγει τα καρτιά του.

Οι πάνω από 15 εκατομμύρια Κούρδοι, την ίδια στιγμή, είναι η «δεξμενί» στην οποία προσβλέπουν όλοι. Το προφανές συμπέρασμα είναι ότι με την απόφασή του να μην παρουσιάσει υποψήφιο για την προεδρία το HDP «κλείνει το μάτι» στον

Κιλιςτάντάρου. Παρ' όλα αυτά, παρά τη φυλάκιση μεγάλου μέρους της ηγεσίας του κόμματος από το καθεστώς Ερντογάν και τον πόλεμο που αυτό έχει κηρύξει κατά των ομοεθνών τους σε Συρία και Ιράκ, οι Κούρδοι είναι δύσκολο να ξεκάσουν όσα δεινά έχουν υποστεί στο παρελθόν από τους κεμαλιστές – έστω και αν ο σημερινός ηγέτης τους και διεκδικητής της προεδρίας θεωρείται από αρκετούς μάλλον μετριопαθής.

Από την άλλη, ο κουρδικός πληθυσμός στοχεύει σε μια ισχυρή εκπροσώπηση και στη νέα Βουλή, είτε με το HDP είτε – εάν αυτό απα-

γορευτεί, όπως όλα δείχνουν – με το Κόμμα της Πρόσνης Αριστεράς. Υπενθυμίζεται ότι στην απερχόμενη Βουλή υπάρχουν θεωρητικά 67 κούρδοι βουλευτές (στην πράξη λιγότεροι λόγω των διώξεων) και εφόσον οι έδρες αυτές διατηρηθούν ή αυξηθούν – το όριο του 7% θεωρείται δεδομένο ότι δεν θα αποτελέσει εμπόδιο –, τότε κανείς από τους δύο μεγάλους συνασπισμούς δεν θα είναι σε θέση να κυβερνήσει όπως θέλει.

Η αβεβαιότητα, λοιπόν, κυριαρχεί σε μια Τουρκία «πληγωμένη» τόσο οικονομικά όσο και από τους καταστροφικούς σεισμούς της 6ης Φεβρουαρίου. Χωρίς να είναι βέβαιο ότι το σκηνικό θα καθαρίσει μετά τις εκλογικές αναμετρήσεις – ή, ακόμη χειρότερα, ότι η χώρα δεν θα βιώσει εκτροπές...

και αβεβαιότητα

γισαν στη συμμετοχή υποψηφίων των τεσσάρων μικρών κομμάτων στα ψηφοδέλτια του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (CHP), αλλά και στη δεκαετή περιφερειακή συνεργασία με το «Καλό Κόμμα» (IP). Τέλος, ο υπό το φιλοκουρδικό HDP «Συνασπισμός της Εργασίας και της Ελευθερίας» συγκεντρώσε σε κοινό ψηφοδέλτιο υποψηφίους πολλών αριστερών και οικολογικών κομμάτων. Η αποτυχία των AKP και MHP να καταλήξουν σε κοινό ψηφοδέλτιο ενισχύει την πιθανότητα απώλειας της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας για τον κυβερνητικό συνασπισμό, ιδίως αν το MHP δεν ξεπεράσει το όριο του 7%.

ιστορία της Τουρκίας σεναρίου «συγκατοικήσεως», της επικρατήσεως δηλαδή του υποψηφίου του ενός συνασπισμού στις προεδρικές και της νίκης του άλλου συνασπισμού στις βουλευτικές εκλογές. Αξίζει να υπενθυμίσει κανείς ότι οι αρμοδιότητες του τουρκικού Κοινοβουλίου έχουν συρρικνωθεί μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2017, η οποία αντικατέστησε το κοινοβουλευτικό με ισχυρό προεδρικό σύστημα. Τούτο σημαίνει ότι ο πρόεδρος της Τουρκίας διαθέτει το συνταγματικό δικαίωμα να κυβερνήσει τη χώρα μέσω προεδρικών διαταγμάτων παρακάμπτοντας το Κοινοβούλιο. Το πόσο πολιτικώς εφικτό θα είναι αυτό θα εξαρτηθεί από τις μετεκλογικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Το μείζον ζήτημα στο οποίο η σημασία του Κοινοβουλίου παραμένει

αναλλοίωτη είναι η αναθεώρηση του Συντάγματος, η οποία αποτελεί και θεμελιώδη προεκλογική υπόσχεση του συνασπισμού της μεζόσας αντιπολιτεύσεως. Το τουρκικό Σύνταγμα δύναται να αναθεωρηθεί με πλειοψηφία τριών πέμπτων των βουλευτών και επικύρωση μέσω δημοψήφισματος ή και με πλειοψηφία δύο τρίτων άνευ δημοψήφισματος. Αν και η αναθεώρηση του Συντάγματος προϋποθέτει διπλή νίκη, οι προεδρικές εκλογές παραμένουν το βαρόμετρο των πολιτικών εξελίξεων και θα προσδιορίσουν το μετεκλογικό τοπίο.

Ο Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Μιλάνου και επικεφαλής του Προγράμματος Τουρκίας του EUNAMET

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΜΠΟΥΤΣΟΥ

Η «επίθεση φιλίας» και τα όριά της

Σε περίοδο ειρήνης η εξωτερική πολιτική παίζει μικρό ρόλο στις εκλογές. Όχι στα Βαλκάνια. Αιτία είναι είτε εδαφικές διαφορές είτε εσωτερικές κρίσεις, από τις οποίες η εξωτερική πολιτική προσφέρει μια κάποια διαφυγή. Δεν φαίνεται να συμβαίνει το ίδιο στις φετινές τουρκικές εκλογές. Η εσωτερική κρίση αξιοπιστίας μετά τους σεισμούς του Φεβρουαρίου που στοίχισαν τη ζωή τουλάχιστον σε 50.000 ανθρώπους έβαλαν άνω τελεία στην πολεμική ρητορική των τελευταίων ετών εναντίον της Ελλάδας. Προσωρινά έστω, αφού η τουρκική ηγεσία συνεχίζει να αρνιόσβητη την ελληνική κυριαρχία σε μεγάλο μέρος του Αιγαίου. Θέμα χρόνου είναι και η επιστροφή σε αποκλινοσες θέσεις. Η Αγκυρα προεξοφλεί ότι θα επιδιώξει προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης «εφ' όλης της ύλης», αντίθετα από την Ελλάδα που αναγνωρίζει ουσιαστικά μία εκμεκρόβητα, την οριοθέτηση υφολοκρηπίδας και ΑΟΖ. Έτσι, φυλλορροσούν οι πιθανότερες επίλυσης μέσω του διεθνούς δικαίου αφού η προσφυγή προϋποθέτει κοινό ελληνοτουρκικό συνασπιστικό.

Στις εκλογές της 14ης Μαΐου ο κυβερνητικός συνασπισμός του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) και του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης (MHP) με ηγέτη τον νυν πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν μάχεται στίθος με στίθος με σύσσωμη σχεδόν την αντιπολίτευση που επέλεξε αρχηγό τον Κεμάλ Κιλιςτάντάρου, ηγέτη του κεμαλικού λαϊκού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος (CHP). Τα οικονομικά προβλήματα θεωρούνται καθοριστικά για το εκλογικό αποτέλεσμα. Αλλά οι τουρκοί πολίτες φαίνεται αποφασισμένοι να ψηφίσουν με γνώμονα τη λειτουργία του κράτους και της δημοκρατίας. Σημείο καρμής αποτέλεσαν οι σεισμοί καθώς υπογράμμισαν την αδυναμία, ακόμη χειρότερα την αδιαφορία, του κρατικού μηχανισμού να ανταποκριθεί σε μια φοβερή καταστροφή. Μετά από 20 χρόνια στο τιμόνι, ο Ερντογάν αντιμετωπίζει διάχυτη λαϊκή οργή για τη διαφθορά και ανεπάρκεια στη δόμηση, την περιβόληση, τα ΜΜΕ, την τοπική αυτοδιοίκηση. Το μήγμα κάνει εκρηκτικό ο οικονομική αποτυχία: καλπών ετήσιος πληθωρισμός ύψους 55%!(), δυσθεώρητο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, καταπονητός της τουρκικής λίρας κατά 80% σε σχέση με το δολάριο την τελευταία πενταετία. Η πρόσφατη αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 55% και ο διπλασιασμός των συντάξεων θεωρούνται προεκλογικά μεμερέματα σε ένα πλοίο που μπάζει νερά.

Μια σύγκρουση με την προεκλογική Ελλάδα, που επίσης ταλανίστηκε εσωτερικά από την ακρίβεια, τις υποκλοπές και το φοβικό δυστύχημα των Τεμπών, δελεάζει την Τουρκία. Αλλά επενεργούν αποτρεπτικά ο πόλεμος στην Ουκρανία που επιβάλλει σουχία στο νοτιοανατολικό σκέλος του ΝΑΤΟ και οι πρόσραες τεταμένες σχέσεις με τις ΗΠΑ. Η συντήρηση απειλητικού πολιτικού κλίματος στα όρια της στρατιωτικής αναμέτρησης κρίνεται προσφορότερη, καθώς η Αγκυρα εκμειεί παραχωρήσεις για να συμπεριφερεται ως «τίμιος μεσίτης» με τη Ρωσία και ως περιφερειακός ηγέμενος τόσο προς τα δυτικά όσο και προς τα ανατολικά και νότια σύνορά της (Βοσνία, Κόσσοβο, Λιβύη, Ιράκ, Αρμενία). Εκμεταλλεύεται την ενεργειακή κρίση υπονομεύοντας το νότιο ενεργειακό διάδρομο που συμφέρει τους Έλληνες, ενώ η Turkish Petroleum αρχίζει εξαγωγές φυσικού αερίου στην Ευρώπη από τη Μαύρη Θάλασσα.

Η τουρκική «επίθεση φιλίας» προς την Ελλάδα είναι τακτική και παροδική. Τα στρατηγικά ενδιαφέροντα της γέμενος είναι πια πολύ ευρύτερα από τα διμερή θέματα. Αυτό πρέπει πρωτίστως να μας απασχολεί για να σχεδιάσουμε πέρα από εκλογικούς κύκλους την πορεία της χώρας μας στα επόμενα 20 χρόνια.

Η Κωνσταντίνα Μπούτσου είναι καθηγήτρια Ιστορίας και Διεθνών Σχέσεων στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Παριλας